

REGIONALE AANPAK KAN LEEFBAARHEID VAN HET PLATTELAND HANDHAVEN

DRS. J. A. VAN DER VET

Veel kleine kernen in Nederland hebben moeite met het behouden van basisvoorzieningen als lagere scholen of goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Het kleine-kernenbeleid in de Vinex stelt de plattelandsgebieden voor het eerst in staat de problemen op regionaal niveau aan te pakken. In Zeeland wordt al langer gestreefd naar een regionale oplossing, en de provincie juicht het nieuwe beleid dan ook toe. Toch geeft ze de voorkeur aan een beleid dat gericht is op steun aan afzonderlijke kleine kernen.

In de Vierde Nota over de Ruimtelijke Ordening werd ten aanzien van de leefbaarheid van het platteland uitgegaan van vijf basiswaarden, zonder dat daar specifiek op werd ingegaan. In de Stellingnamebrief werd vervolgens een relatie gelegd tussen deze basiswaarden en de sociale vernieuwing. Gesteld werd dat de toegenomen aandacht voor sociale vernieuwing moet worden geconcretiseerd in aanvullende maatregelen voor de dagelijkse leefomgeving.

Met het verschijnen van de Vinex is het accent op het beleid voor de kleine kernen in Nederland echter verschoven. De plattelandsproblematiek zal nu regionaal moeten worden bekeken. De achtergrond voor deze accentverschuiving is dat, door processen als schaalvergroting en concentratietendensen, een groeiend tekort aan draagvlak voor de kleinschalige voorzieningen dreigt te ontstaan. De overheid kan dit tekort niet blijvend compenseren, te meer omdat het einde van het schaalvergrotingsproces - dat als een onomkeerbaar proces moet worden beschouwd - nog niet in zicht is. De regering wil daarom de plattelandsgebieden, en in het bijzonder die waar naar rijksnormen sprake is van probleemgebieden, prikkelen tot een regionale, uitvoeringsgerichte aanpak. Deze aanpak gaat uit van schaal-

vergroting en kan de basis zijn voor beslissingen over voorzieningsverspreiding en voor verbetering van openbaar-vervoersystemen.

AANVULLING

In dat opzicht is Zeeuws Vlaanderen, naast delen van Oost-Friesland en West-Groningen, terecht als een van de weinige prioriteitsgebieden aangemerkt. De keuze van de uiteindelijke planvorm waarbinnen dit beleid gestalte krijgt wordt in de Vinex opengelaten. Als mogelijkheden worden genoemd een uitwerking van een streekplan of een regionaal ontwikkelingsplan. Duidelijk is dat de provincie het voortouw heeft genomen. Deze voorgestelde regionale aanpak wordt door de provincie Zeeland als een waardevolle aanvulling gezien op het sinds 1985 gevoerde beleid, dat gericht is op de handhaving van de leefbaarheid in kleine kernen. Het provinciale beleid in Zeeland wordt gevoerd met

het doel de kleine kern als woonkern te behouden, zowel voor de bewoners van de kern zelf als vanwege de functie die een kleine kern heeft voor het landschap en de beleving van het hele gebied.

SPOREN

Dit beleid richt zich op het behoud van een goede woonomgeving met daaraan gekoppeld het behoud van enkele nauw daarmee samenhangende basisvoorzieningen. Als basisvoorzieningen worden gezien ten minste één school voor basisonderwijs, een gemeenschapsgebouw, een wat betreft aantal en type op de kern toegespitst woningaanbod en de zorg voor een goede bereikbaarheid per openbaar vervoer. Het Zeeuwse kleine-kernenbeleid heeft de afgelopen jaren via twee sporen gestalte gekregen.

Het eerste spoor houdt in dat er op provinciaal niveau, binnen de diverse beleidssectoren, extra aandacht wordt geschonken aan de problematiek van de kleine kernen. Ook wordt ervoor gezorgd dat de plannen met name voor de kleine kernen extra goed op elkaar worden afgestemd. Het tweede spoor betekent een gerichte steun voor de afzonderlijke kleine kern. Aan deze steun worden wel stringente voorwaarden gesteld. Steun is alleen mogelijk als er een integraal dorpsplan voor de gehele kern wordt gemaakt. In een dorpsplan moet de volgorde en de kosten van de uit te voeren projecten worden aangegeven. Ook wordt als eis gesteld dat een dergelijk plan samen met de bewoners wordt opgesteld. Steun wordt gegeven bij de planvorming, het bemiddelen vanuit het kleine-kernenbeleid bij het verkrijgen van financiën uit diverse provinciale fondsen, en het bemiddelen bij het verkrijgen van gelden uit particuliere en rijksfondsen. Met behulp van deze aanpak is het mogelijk gebleken in een groot aantal

Kleine-kernenproblematiek: aanpak op regionaal niveau...

kleine kernen diverse projecten tegelijkertijd of vlak na elkaar uit te voeren, waardoor de dagelijkse leefomgeving en het voorzieningenniveau in deze kernen sterk is verbeterd. In een aantal kernen is met deze aanpak ook het sociale leven positief beïnvloed.

SAMENHANG

De provincie Zeeland wil met deze aanpak conform het gestelde in de Vinex niet kost wat kost het voorzieningenniveau in kleine kernen handhaven. Voorzieningen waarvoor te weinig effectieve vraag is of die niet meer kunnen voldoen aan het gewenste kwaliteitsniveau zijn natuurlijk niet kunstmatig te behouden. Niet te snel mag echter worden geconcludeerd dat een bepaalde voorziening op lokaal niveau niet meer redelijk kan functioneren en dus moet worden opgeheven. Het streven naar kwaliteitsverhoging van het onderwijs in het basisscholenproject heeft aangetoond dat er soms alternatieven voor opheffing zijn.

Een goede spreiding en bereikbaarheid van voorzieningen over de regio is van essentieel belang voor de leefbaarheid van het platteland. In die zin is regionaal plattelandsbeleid al langer onderdeel van het bestaande ruimtelijk beleid. Door de schaalvergroting en concentratietendens wordt het belang van een dergelijk beleid steeds groter. Een samenhangend beleid gericht op de leefbaarheid en op de levensvatbaarheid van het platteland, waarbij ook de relatie met de stedelijke gebieden wordt betrokken, is daarbij uiterst relevant. Voor de door het Rijk voorgestelde regionale aanpak is door het provinciaal bestuur dan ook reeds gekozen. Wel dient deze aanpak haar plaats te krijgen naast het huidige twee-sporenbeleid. Aan de minister van WVC is daarom meegedeeld dat Zeeland een regionaal ontwikkelingsperspectief voor de regio Zeeuws-Vlaanderen wil opstellen. Voor de realisering van dit beleid heeft het provinciaal bestuur inmiddels 1,5 miljoen gulden gereserveerd, dat in een periode van vijf jaar aan planvorming, opzet en uitvoering van concrete projecten kan worden besteed.

SAMENWERKING

Voor het opstellen van een regionaal ontwikkelingsperspectief wordt door de provincie voor een praktische aanpak gekozen. Uitgangspunt is dat aangesloten wordt op bestaande samenwerkingsvormen in de regio. De reeds lopende of op korte termijn te starten concrete regionale

projecten zullen gaandeweg worden uitgebouwd tot een meer omvattend regionaal ontwikkelingsperspectief. Van groot belang hierbij is dat ook over de Belgisch-Nederlandse grens wordt gekeken. In het opgestelde programma voor het gemeenschappelijk ontwikkelingsconcept Euregio Scheldemond is de leefbaarheid van het platteland dan ook als grensoverschrijdend project opgenomen.

PROJECTEN

In het kader van de regionale aanpak zijn reeds een aantal projecten van start gegaan en binnenkort zullen nog projecten worden opgestart. Het project Kleine Basisscholen is reeds genoemd. Op 1 december ging het project Recreatie en Toerisme van start, een project waarmee

... en steun aan afzonderlijke kernen.

de recreatieve en toeristische potenties van het binnenland van Zeeuws-Vlaanderen beter benut kunnen worden. Per 1 februari start een project Openbaar Vervoer, waarmee een aantal kleine kernen een betere verbinding met voorzieningen in de grotere kernen krijgt. Ook op het gebied van de volkshuisvesting loopt een project. De steekproef van het landelijke woningbehoefte-onderzoek is dusdanig opgehoogd, dat de woningbehoefte in kleine kernen in Zeeuws-Vlaanderen kan worden nagegaan. Het is de bedoeling dat aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek - waarvan de resultaten maart 1991 worden verwacht - concrete projecten worden gestart.

De provincie streeft bewust naar een adequate en op resultaat gerichte werkwijze. Daarbij ligt het accent op een 'bottom up'-benadering: de problemen worden aan de basis aangepakt. Een dergelijke regionale, maar wel kleinschaliger aanpak heeft de voorkeur gekregen boven een integrale aanpak van de problematiek door middel van het van het begin af aan werken aan een regionaal plan (zoals nog wordt voorgesteld in de Vinex).

KLEINSCHALIGER

Dit is gedaan om de volgende redenen. Bij een kleinschaliger en op concrete knelpunten gerichte aanpak zullen de bewoners van de kleine kernen zich meer bij de planvorming betrokken voelen. Bij een op een hoog abstractieniveau geschreven regionaal plan moet dit worden betwijfeld. Bovendien kan de begeleiding van het planingsproces op deze wijze waarschijnlijk via een wat minder zware constructie gestalte krijgen. De voorgestelde werkwijze maakt het gewenst dat de manier waarop samenwerking en overleg plaatsvinden zo eenvoudig mogelijk is.

Bij een nieuwe planvorm (voorstel Vinex), waarin een integraal ontwikkelingskader voor de gehele regio wordt geschetst, is een samenwerkingsverband op bestuurlijk niveau noodzakelijk. Het gevaar bestaat echter dat daarmee een log lichaam wordt gecreëerd, waardoor slagvaardig optreden niet mogelijk is. Bij een 'bottom up' dient uiteraard gezorgd te worden voor een goede onderlinge afstemming tussen de projecten en voor de coördinatie met het vigerende sector- en facetbeleid.

Om dit te bewerkstelligen wordt gedacht aan het instellen van een soort stuurgroep. Een dergelijke stuurgroep kan een aanmerkelijk lichtere structuur hebben dan voor een regionaal ontwikkelingsperspectief nodig is. Voor de afzonderlijke projecten zouden daarnaast begeleidingsgroepen kunnen worden samengesteld, waarin deskundigen en eventueel de betrokken bestuurders zitting hebben. Op deze wijze kan een samenhangend en slagvaardig kleine-kernenbeleid worden gewaarborgd.

Han van der Vet is werkzaam bij de Provinciale Planologische Dienst Zeeland